

ISSN: 2687-220X

NOVUS ORBIS

Journal of Politics and International Relations
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

Çatışma Çözümü ve Neoklasik Realizm: Kırım'ın İlhakı ve Rusya-Ukrayna Çatışmasının Bir Analizi

*Conflict Resolution and Neoclassical Realism:
An Analysis of the Annexation of Crimea and the Russia-Ukraine Conflict*

Ash Şevval Abdik

*Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi,
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü*

Bu makaleye atıf için / To cite this article:

Abdik, A. Ş. (2022). Çatışma Çözümü ve Neoklasik Realizm: Kırım'ın İlhakı ve Rusya-Ukrayna Çatışmasının Bir Analizi. *Novus Orbis: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 4 (1), 72-92.

Makalenin Geliş Tarihi // Received: 12.11.2021

Düzeltilme Tarihi // Revised: 11.01.2022

Yayına Kabul Tarihi // Accepted: 17.01.2022

www.dergipark.org.tr/novusorbis

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

ÇATIŞMA ÇÖZÜMÜ VE NEOKLASİK
REALİZM: KIRIM'IN İLHAKI VE RUSYA-
UKRAYNA ÇATIŞMASININ BİR ANALİZİ¹

Aslı Şevval ABDİK*

Makalenin Geliş Tarihi // Received: 12.11.2021
Düzeltilme Tarihi // Revised: 11.01.2022
Yayına Kabul Tarihi // Accepted: 17.01.2022

Öz

2014 yılında Kırım uluslararası hukuka aykırı bir şekilde ilhak edildi ve Rusya'nın topraklarına katıldı. Fakat Ukrayna ve Rusya arasındaki sorunlar çözülemedi. Bu makale, bugün bu iki ülke arasında devam etmekte olan gerginliğin anlaşılabilmesi için, öncelikli olarak, Kırım'ın ilhakının detaylı bir şekilde analiz edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Çünkü ilhak, Ukrayna'daki çatışmanın dönüm noktasını simgelemektedir. Bu nedenle, makalenin yazılma amacı, Rusya'nın Kırım'ı ilhak kararını neoklasik realist teori ile açıklayıp, Rusya ile Ukrayna arasındaki çatışmayı analiz etmek ve çatışma çözümü için potansiyel öneriler sunmaktır. Makale, neoklasik realizm ile çatışma çözümü çalışmalarını birbirine eklelemeyi hedeflemektedir. Buradan hareketle, bu çalışma "Geleneksel realist yaklaşımların aksine, neoklasik realist yaklaşım ile çatışma çözümünün eklemlenmesi mümkün müdür? Ve eğer mümkünse, birbirlerine hangi ölçüde ve nasıl katkı sağlayabilirler?" ve "Rusya'nın Kırım'ı ilhak kararında, hangi analiz düzeylerinden hangi faktörler veya değişkenler etkili olmuştur? Ve bu değişkenlerin oynadığı roller nelerdir?" sorularına cevap aramaktadır. Makale, Rusya'nın Kırım'ı ilhak kararında her üç analiz düzeyinden hem iç hem de dış değişkenlerin etkili olduğunu ve bu nedenle, neoklasik realist kuram,

* Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, ORCID: 0000-0002-5915-2338, aslisevalabdik@gmail.com

ilhak kararını analiz etmede daha açıklayıcı olduğunu savunmaktadır. Ayrıca, neoklasik realizm ve çatışma çözümü literatürünün birbirine tamamlayıcı bir katkısı olabileceğini savlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Rusya, Kırım'ın İlhakı, Neoklasik Realizm, Rus Dış Politikası, Çatışma Çözümü

Conflict Resolution and Neoclassical Realism: An Analysis of the Annexation of Crimea and the Russia-Ukraine Conflict

Abstract

In 2014, Crimea was annexed and joined Russia's territory, despite international law. However, the problems between Ukraine and Russia could not be resolved. This article argues that in order to understand the ongoing tension between these two countries today, the annexation of Crimea should be analysed in detail. Because the annexation symbolises a turning point of the conflict in Ukraine. Therefore, the purposes of writing this article are to explain Russia's decision to annex Crimea with neoclassical realist theory, to analyse the conflict between Russia and Ukraine and to offer potential suggestions for conflict resolution. The article also aims to link neoclassical realism with conflict resolution studies. From this point of view, this study aims to answer three main research questions: Is it possible to articulate the neoclassical realist approach and conflict resolution as opposed to traditional realist approaches? If possible, to what extent and how can they contribute to each other? Which factors or variables were effective in Russia's decision to annex Crimea? The article argues that both internal and external variables from all three levels of analysis were effective in Russia's decision to annex Crimea, and therefore, neoclassical realist theory is more explanatory in analysing the annexation decision. The article also argues that neoclassical realism and conflict resolution literature can make a complementary contribution to each other.

Keywords: Russia, The Annexation of Crimea, Neoclassical Realism, Russian Foreign Policy, Conflict Resolution

Giriş

Kırım'ın ilhakı ile İkinci Dünya Savaşından itibaren Avrupa kıtasında ilk defa bir toprak parçası ilhak edilmiştir, olayın öneminden ötürü, ilhak kararı Uluslararası İlişkiler (Uİ) literatüründe çokça tartışılmaktadır. Ayrıca ilhak, Rusya-Ukrayna ilişkilerini dönüşü olmayan bir evreye doğru sürüklemiştir ve iki devlet arasında zaman zaman tırmanan çatışma, bugün hâlâ çözülebilmemiş değildir. Bu bağlamda bu

çalışma, konu ile alakalı bugüne kadar yapılmış çalışmalara eklenerek, mevcut literatürü genişletme amacındadır.

Uİ literatüründe, Kırım'ın ilhakını sistem, devlet ve birey düzeyinden analiz eden çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, Tor Bukkvoll (2016), Kırım'ın ilhak kararında Putin'in kişiliğinin önemli bir etkisi olduğunu savunur. Bukkvoll'un birey düzeyindeki analizine göre, Putin'in Rus vatandaşları arasındaki onaylanma derecesini artırma isteği ve emperyalist karakteri önemli bir rol oynadı. Daniel Treisman'a (2016) göre ise iki önemli nedenden dolayı Rusya Kırım'ı ilhak etti. İlk neden, Kırım'daki Karadeniz filosunun konumu ve Rusya için stratejik önemi. İkinci neden ise, Treisman'a (2016, s. 47) göre ilhak, Sovyetler Birliği'nin eski topraklarını kademeli olarak yeniden ele geçirmek için bir Rus projesinin parçasıydı. Bu bakış açısından hareketle, Rus devletinin emperyal yayılmacı motivasyonları Kırım'ın ilhakına yol açtığı savunulabilir. Son olarak, sistem seviyesinde analizler de mevcuttur. Örneğin John Mearsheimer, Rusya'nın ilhak etme nedeninin sorumluluğunu Batıda aramıştır. Mearsheimer'a (2014, ss. 1-2) göre Batı (ABD ve AB) Rusya'nın **arka bahçesine** müdahil olma girişimde bulundu ve böylece, Rusya'nın çıkarlarını ciddi bir şekilde tehdit etmiştir. Batı'nın bu provokasyonu, Rusya'yı ilhaka itmıştır.

Literatürdeki bu mevcut analizleri arttırmak mümkündür, fakat bütün bu açıklamalara ilaveten, Rusya-Ukrayna ilişkilerini analiz etmek için çok boyutlu bir yaklaşıma ihtiyaç vardır. Çünkü sadece Putin'e veya sistemsel açıklamalara başvurmak, bugünkü sorunları çözmeye veya çözüm önerileri üretmeye yetmemektedir. Eklektik bir bakış açısı, daha faydalıdır çünkü hem Putin'in algıları, hem Rus devlet düzeyinden açıklamalar hem de sistemsel baskılar aynı anda etkilidir. Bu sebeple bu çalışmada mevcut analizlerden yola çıkarak hem iç hem de dış unsurları bir araya getiren **eklektik** bir yaklaşım tercih edilecektir. Bu noktada, Neoklasik Realizm bu üç analiz düzeyini bir araya getirmesi açısından, konu ile alakalı daha kapsamlı bir analiz sunmaktadır. Becker vd. (2015) Rusya'nın Kırım'a askeri müdahalesini Neoklasik realist çerçeve üzerinden analiz etmiştir. Becker vd. (2015, s. 2) analiz için üç ara değişken kullanılmıştır: askeri olaylar, liderlik söylemi ve tarihi anlatılar. Mevcut çalışma ise, dört daha genel ara değişken kullanacak ve böylece daha kapsamlı ve kümülatif bir çalışma ortaya çıkacaktır.

Bu makale, neoklasik realist çerçeve ile çatışma çözümü çalışmalarını birbirine eklenmesinin mümkün olup olmadığını araştırmaktadır. Bugün Ukrayna ile Rusya arasındaki çatışmayı analiz etmek ve çözüm önerileri sunmak

için, iki devlet arasındaki ilişkileri kökünden değiştiren, kritik bir dönüm noktası olan Kırım'ın 2014'teki ilhakını iyi analiz etmek gerekmektedir. Çünkü ilhaka rağmen, Rusya ile Ukrayna arasındaki çatışmanın ve sorunların sonlanmaması, Kırım'ın tanınmamasından kaynaklanmaktadır. Hakan Güneş'e (2021) göre, Rusya'nın Ukrayna ile sorunlarını tırmandırma sebebi, Kırım'ın uluslararası alanda tanınmasını sağlamak içindir. Buradan hareketle, makalenin iki amacı vardır, ilk olarak Kırım'ın ilhakını neoklasik realist perspektif üzerinden detaylıca analiz etmek ve ikinci olarak, bu analiz neticesinde, Ukrayna-Rusya çatışmasına çözüm önerileri sunmak. Bu amaçlarla paralel olarak, makale mevcut literatüre iki farklı katkı sunmayı hedeflemektedir: İlk olarak, çalışmanın metodolojisi, vakayı teoriyle analiz etmektir. Bu noktada, Kırım'ın ilhakı vakasını, neoklasik realist teorinin sunmuş olduğu perspektif ile analiz etmek ilk katkıdır. İkinci katkı, geleneksel realist yaklaşımların aksine, neoklasik realizmin çatışma çözümü çalışmalarına herhangi bir katkı sağlayıp sağlayamayacağı irdelenecektir.

Makale, giriş kısmı hariç, dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, makalenin teorik çerçevesi olan neoklasik realist teori detaylıca açıklanacaktır. İkinci bölümde, Kırım'ın tarihi Rusya ile ilişkileri göz önünde bulundurularak kısaca bahsedilecektir. Üçüncü bölüm, teoriyi pratiğe uygulama bölümüdür. Neoklasik realist çerçevenin sunmuş olduğu perspektif üzerinden Rusya'nın Kırım'ı ilhakı analiz edilecektir. Çünkü ilhak kararı irdelenmeden, çatışma çözümü önerileri sunmak mümkün değildir. Dördüncü bölüm ise, çatışma çözümü çalışmalarına ilhakı yerleştirerek, Ukrayna ile Rusya arasındaki çatışmanın çözümüne odaklanacaktır. Potansiyel çözüm önerileri, bu bölümde sunulacaktır. Son bölümde ise, makalenin bulguları ve sonuçları paylaşılacaktır.

1) Neoklasik Realist Teori

Uı'deki üç farklı realist akımdan birisi olan neoklasik realizmin, diğer iki realist akımdan (klasik realizm ve yapısal/neorealizm) ayrıldığı en temel nokta analiz düzeyleri veya neorealizmin öncüsü Kenneth N. Waltz'ın ifadesiyle **imgeler**dir. Birey, devlet ve sistem şeklinde üçe ayrılan analiz düzeylerinden klasik realistler birey düzeyi denilen insanların tabiatı ve davranışlarını, yapısal veya neorealitler ise sistem düzeyi olan uluslararası sistemin yapısını, Neoklasik realistler ise eklektik bir yol ile her üç düzeyin belli unsurlarını analize dâhil ederek devletlerarası ilişkileri analiz ederler.

İlk defa Gideon Rose tarafından, 1998'de yayınladığı "Review: Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy" (**Değerlendirme: Neoklasik Realizm ve Dış Politika**)

Teorileri) isimli makalesi ile Uluslararası İlişkiler'e tanıtırılan **neoklasik realizm** kavramı, iç faktörler ve dış faktörler arasında bir köprü kurmayı hedeflemektedir. İnsan doğasının bencilliğinden ve kötülüğünden yola çıkan klasik realistlere karşın, uluslararası sistemin yapısına odaklanan ve düzenleyici ilkenin anarşi olduğunu varsayan neorealistler devletlerin iç dinamiklerini görece göz ardı etmişlerdir. Bir başka ifadeyle, kara kutu olarak gördükleri devletlerin içlerine bakmaya pek fazla gerek olmadığını belirtmişlerdir. Bu noktada, görece yeni bir akım olan Neoklasik realizm, tabir-i caizse, kara kutunun açılması gerektiğini ve devletlerin iç politikalarının da önemli olduğunu vurgulamaktadır. O halde, Brian Rathbun'ın (2008, s. 294) ifadesiyle, "...neoklasik gerçekçilik, neorealizmin mantıksal bir uzantısı ve onun ilerlemesinin gerekli bir parçasıdır...".

Fakat bu noktada, Rathbun'ın varsayımına bazı eleştiriler gelmiştir. Temel olarak bu eleştiriler iki ana sorunsalda yoğunlaşmıştır. İlk grup, Neoklasik realizmin görece yeni ve henüz gelişmekte olan bir teori olduğunu, bu nedenle yeni bir akım olarak kabul edilmemesi gerektiğini belirten eleştirilerdir (Kiraz, 2020, s. 680). İkinci olarak ise, Rathbun'ın (2008, s. 307) ifadesiyle "neoklasik realizmin, neorealizmin başlattığı yarım kalan resmi iç politika ile tamamlama" amacı eleştirilmiştir. Çünkü Neoklasik realizmin, neorealizmin devamı ve yalnızca onun eksik noktalarını dolduran bir yaklaşım olduğu belirtilmiştir. Neoklasik realizmin, neorealist yaklaşımın devamından daha fazla olduğunu kanıtlamak adına teori ile ilgili Uİ literatüründe her geçen gün daha fazla çalışma ve araştırma yapılmaktadır. Buna ilaveten, bu eleştirilere en kapsamlı cevap, Norrin M. Ripsman, Jeffrey W. Taliaferro ve Steven E. Lobell (2009) tarafından gelmiştir. Gideon Rose tarafından literatüre tanıtırılan Neoklasik realizmi birinci tip olarak kabul edip, 2009'da kendilerinin neorealizmin açıklarını kapatan ve ek olarak, devletlerin büyük stratejilerini ve dış politika tercihlerini de içeren ikinci tip Neoklasik realizmi sunmuşlardır. Son olarak, 2016 yılında Ripsman, Taliaferro ve Lobell "Neoclassical Realist Theory of International Politics" (**Uluslararası Politikanın Neoklasik Realist Teorisi**) isimli kitaplarını yayınlamışlardır ve üçüncü tip Neoklasik realist yaklaşımı ortaya koymuşlardır. Üçüncü tip yaklaşım hem operasyonel hem de metodolojik olarak daha kapsamlıdır. Yazarlar, kitabın giriş kısmında, bu yaklaşımı dış politikayı, genel stratejiyi, uluslararası sonuçları, kriz sürecinde karar alımı, uluslararası sistemdeki yapısal değişiklikleri açıklamak gibi konuları da kapsayacak şekilde genişlettiklerini göstermeyi umduklarını belirtmişlerdir (Ripsman, Taliaferro ve Lobell, 2016, s. 2). Ayrıca, Ripsman vd. (2016, s. 192), neoklasik

realizmi genel olarak dış politika analizi yaklaşımı, neoreazlimi ise, Waltz'ın da belirttiği gibi uluslararası politika teorisi olarak kabul eder ve böylece, iki akımı inceleme konuları bakımından birbirinden ayırır. Nitekim bu makale çalışmasında Ripsman vd.'nin üçüncü tip neoklasik realist analiz çerçevesi kullanılacaktır.

Literatürdeki eleştirilere ve karşı-eleştirilere rağmen, neoklasik realist yaklaşımın birikerek artan bir etkiye sahip, her iki realist akımdan da beslenen bir akım olduğu söylenebilir. Nitekim Rose'a (1998, s. 146) göre neoklasik realizm realisttir, çünkü diğer realist akımlarda olduğu gibi neoklasik realist teorinin savunucuları da bir devletin dış politikasının her şeyden önce o devletin uluslararası sistemdeki yeri ve göreceli güç yetenekleri tarafından yönlendirildiğini kabul ederler. Görüldüğü üzere, diğer realist teorisyenler gibi, neoklasik realist teorisyenler de güç kavramına çok fazla atıf yapmakta ve önem vermektedirler.

Konuyla alakalı, realizmin öncülerinden Hans J. Morgenthau (1948, s. 17) “[h]em iç hem de dış siyaset, güç için bir mücadeledir” diyerek gücün önemini vurgulamıştır. Bir başka örnek olarak, Waltz ise gücü ikincil, güvenliği ise birincil önemli unsur olarak görmüştür. Waltz'a (1979, s. 118) göre devletler, “asgari düzeyde hayatta kalmak ve azami düzeyde ise evrensel hâkimiyeti sağlamak isteyen üniter aktörlerdir”. Waltz (1979), her ne kadar gücün öneminin yadsınamaz olduğunu kabul etse de devletlerin ilk endişesi güç maksimizasyonu değil, sistemdeki konumlarını sürdürme olduğunu belirterek asıl önemli olanın hayatta kalma ve güvenlik olduğunu belirtmiştir. Bu varsayımdan hareketle, güç amaç değil, yegâne amaç, güvenliği sağlamada bir araçtır. Her şeye rağmen, yegâne amaç olan hayatta kalmayı sağlamak için gereken en önemli unsur güçtür. Bu öneme karşın, Waltz kitabında gücü tanımlamamaktadır. Bu ise bir ikilik ortaya çıkartmaktadır. Konu ile alakalı Rathbun (2008, s. 301), neoklasik realizmin hem devletlerin iç dinamiklerini hem de fikirleri kullanarak gücü detaylandırmayı amaçladığını belirtmiştir.

Kısacası Rose'a (1998, s. 146) göre, neoklasik realist teoride sistem ve o sistemdeki güç dağılımı devletlerin dış politika yapımında önemli olduğu için, Neoklasik realizm realisttir. Buna ilaveten yine Rose'a göre Neoklasik realizm **neoklasiktir** çünkü bahsedilen güç yeteneklerinin dış politikaya etkisini doğrudan analiz etmek zordur, çünkü bu etki karmaşık ve dolaylıdır. Bu noktada, ara değişkenler analize dâhil edilmelidir ki bağımlı değişken üzerindeki sistemsel baskıları hafifletsinler (Ripsman vd., 2016, s. 118). Bahsi geçen bağımlı değişken devletlerin dış politikaları, bağımsız değişken

ise üçüncü analiz düzeyi olan, uluslararası sistemdir. Ara değişkenler ise, neoklasik realist teorinin göstermiş olduğu gelişmeye paralel olarak gelişim ve değişim göstermiştir. Rose (1998, ss. 157-161) makalesinde iki ara değişkenden bahsetmiştir: Karar alıcıların algıları ve devlet aygıtının gücü ile devlet-toplum ilişkisi. Neoklasik realist kuramın bir başka önemli temsilcisi Randall Schweller (2004, s. 169) ise makalesinde devletlerin tehditlere karşı politikalarında etkili olan dört ara değişkenden bahsetmiştir; i) elitleri arası fikir birliği, ii) rejimin veya hükümetin kırılma oluşu, iii) sosyal uyum ve iv) elit uyumu.

Hem Schweller (2004) hem Rose (1998) ile paralel ama daha kapsamlı olduğu için, bu makalede Ripsman, Taliaferro ve Lobell'nin (2016) teorik çerçevesi ve dört ara değişkeni tercih edilecektir. Dört ara değişkenden ilki, lider imgesi olarak adlandırılan karar alıcıların inançları ve algılarıdır. Bu değişkene göre, liderlerin kişilikleri, karakteristik özellikleri ve en önemlisi, tehdit algıları son derece önem arz etmektedir. Liderden kasıt, sadece devletin başındaki cumhurbaşkanı, başkan veya diktatör olmayabilir, dış politika karar alımında görevli olan ve etkiye sahip herkes dâhil olabilir: dışişleri, elitler, kabine üyeleri, danışmanlar ve bakanlar (Ripsman vd., 2016, s. 61). Fakat bu makale özelinde, Rus anayasasının da belirttiği üzere Rus dış politika kararlarını devlet başkanı aldığı için, Vladimir Putin'in tehdit algılarına bakılacaktır.

İkinci ara değişken, stratejik kültürdür. Bir devletin stratejik kültürü, o devletin liderlerinin, elitlerinin ve hatta vatandaşlarının stratejik algılarını şekillendirmeye yardımcı olur (Ripsman vd., 2016, s. 67). Bu noktada stratejik kültür, "...karar vericilerin faaliyet gösterdikleri uluslararası sistemin temel özelliklerini nasıl değerlendirip yorumladıklarına ve bu değerlendirmelerin güvenlik politikası ve özellikle askeri güç kullanımına ilişkin görüşlerini nasıl etkilediğine odaklanmaktadır" (Neumann ve Heikka, 2005, s. 6). Nitekim Rus stratejik kültürü, Kırım'ın ilhakı hususunda önemli bir rol oynamıştır, bu nedenle analize dâhil edilmesi elzemdir. Üçüncü ara değişken olan devlet-toplum ilişkisi, devletin dış politika kararlarına toplum desteğinin söz konusu olup olmadığı ile ilgilenir. Bu hususta yanıtlanması gereken önemli sorular şunlardır: Rus vatandaşları, Kırım'ın ilhakını desteklemiş midir, protesto mu etmiştir yoksa kayıtsız mı kalmıştır? Rus hükümeti, dış politika kararları alırken, vatandaşların hassasiyetlerini göz önünde bulundurmakta mıdır? Toplumun desteği, rejimin dış politika kararlarına meşruiyet imkânı sağlamakta mıdır yoksa rejim vatandaşlarından bağımsız mı hareket etmektedir?

Son ara değişken ise, devlet yapısı ve iç siyasi kurumlardır. Dış politika karar alımında kısıtlayıcı etkiye sahip kurumların mevcut olup olmadığı, bürokratik organlar, devletin diğer kurumları vb. etkili mi değil mi gibi sorular bu ara değişken için yanıtlanması önemli sorulardır. Buna ilaveten, devletin yapısı ve hangi rejim ile yönetildiği de bu ara değişkenin alt başlıklarındandır. Özellikle, rejimin demokratik mi otoriter mi olduğu, bu ara değişkenin etkisini ölçmede önemli bir araçtır. Örneğin, demokratik devletlerin demokratik norm ve değerlere sahip olduğu, karar alımın daha geniş bir çevrede gerçekleştiği, hızlı ve bireysel karar alımını kısıtlayan prosedürlere sahip olduğu söylenebilir. Buna karşın bu unsurların çoğu otoriter rejimlerde yoktur. Bu hususta, demokrasilerin de kendi aralarında farklılaştığını unutmamak önemlidir.

Sonuç olarak, neoklasik realist çerçeve, Rusya'nın Kırım'ı ilhakını kapsamlı bir şekilde analiz etmeye yardımcı olacak bir teorik yaklaşımdır. Önceden belirtildiği gibi, Rusya ile Ukrayna arasında gerçekleşen anlaşmazlıkların en uç noktaya ulaştığı 2014 ilhakını detaylıca analiz etmek, bugün Ukrayna ve Rusya arasında yaşanan çatışmayı da analiz etmeye yarayacaktır. Buna ilaveten, çatışma çözümü önerileri sunmanın yolu da Kırım kararının altında yatan nedenleri irdelemekten geçmektedir. Bu noktada, neoklasik realist teori ve çatışma çözümü literatüründeki farklılıkları ve benzerlikleri vurgulamak, bu makalenin araştırma sorusunu (Neoklasik realist teori çatışma çözümü çalışmalarına bir katkı sağlayabilir mi?) yanıtlarken önem arz etmektedir.

2) Kırım'ın ilhakına giden yol

Sovyetler Birliği döneminde, tartışmalı 1954 yılındaki karara kadar Kırım, özerk bölge statüsündeydi. 1654 yılında imzalanan ve Ukrayna'yı Rus Çarlığına bağlayan Pereyeslav Antlaşmasınının 300. yıl dönümü nedeniyle, 1954 yılında Sovyet yönetimi Kırım'ı Ukrayna'ya verme kararı almıştır (Kenez, 2006, s. 229). Sovyetler Birliği'nin bu kararı, bugün bile hâlen tartışılmaktadır. Kırım'ın neden verildiğine dair sayısız araştırma yapılmıştır fakat asıl neden konusunda fikir birliği bulunmamaktadır. Öne çıkan cevaplardan bazılarına göre, dönemin Sovyet lideri Kruşçev, hem Pereyeslav antlaşmasınının 300. yıl dönümü münasebetiyle hem de Nazi işgali, iç savaş ve kıtlık nedeniyle toprak ve nüfus kaybeden Ukrayna'yı teselli etmek adına, Kırım'ı bir hediye olarak Ukrayna'ya vermiştir (Kelkitli, 2014). Bu cevaba katılmayanlar ise, örneğin Andrew Wilson (2014, s. 99), Kırım'ın Ukrayna'ya verilmesinin "...Ukrayna'yı daha az Ukraynalılaştırmak için tasarlandığını..."

savunmuştur, çünkü böylece Kırım'daki yoğun Rus nüfusu Ukrayna'ya geçecek ve Ukrayna'nın demografisini Ruslar lehine çevirecekti.

Bu noktada, Kırım'ın bir hediye veya jest olduğunu savunmak gerçekçi gözükmemektedir. Veriliş tarihi olan 1954 yılındaki Sovyet iç dinamiklerine bakarak bu argümanın nedeni bulunabilir. 1953 yılında ölen Stalin'in ardından, Sovyet yönetimi kendisini bir **güç mücadelesi** içerisinde bulmuştur. Çünkü Stalin'in kült figürünün ve diktatörlüğünün yerine geçebilecek bir halef veya aday bulunmamaktaydı. Bu yüzden SSCB, üç isim (Georgii Malenkov, Nikita Kruşçev ve Viacheslav Molotov) arasında kolektif liderlik yoluna gitmiştir. Kruşçev'in bu yapı içerisinde gücünü arttırıp, mevcut **güç mücadelesini** kazanması, 1950'lerin sonunu bulmuştur (Ziegler, 2009, s. 96). Bu açıklamalardan hareketle, kararın Sovyet hükümetince alındığını, aslen Ukrayna doğumlu Kruşçev'in hediyesi olmadığı savunulabilir. Görüldüğü üzere, Sovyet liderliğinin Kırım'ı vermesinin altında yatan nedenlerle ilgili farklı görüşler mevcuttur, fakat buna rağmen 1954 yılından 2014'teki illegal ilhaka kadar, Kırım Ukrayna'nın bir parçası olarak kalmaya devam etmiştir.

Ukrayna'nın bağımsızlığından itibaren, Rusya'nın Sivastopol'deki stratejik olarak çok önemli bir konumda bulunan Karadeniz filosu nedeniyle, Ukrayna ve Rusya sık sık karşı karşıya gelmiştir. Bu durumun doruk noktası ise, 2014'teki ilhaktır. İlhak öncesinde, Ukraynalı liderler bir yanda Batı'ya entegre olma istekleri diğer yanda ise bunu engellemek ve Ukrayna'yı kendi ekseninde tutmaya çalışan Rusya ile iyi ilişkiler kurma politikası arasında kalmışlardır ve kritik bir denge siyaseti gütmeye çabalamışlardır. Yine ilhak öncesinde Ukrayna, zaten hassas olan iç dinamiklerini daha da sarsan iki devrim yaşamıştır.

İlki, eski Sovyet ülkelerinde gerçekleşen renkli devrimlere ithafen, Turuncu Devrim olarak adlandırılır; ikincisi ise Maidan devrimidir. Turuncu devrim, 2004 yılındaki başkanlık seçimleri nedeniyle gerçekleşmiştir. Görece Rus yanlısı Viktor Yanukoviç ve görece Batı yanlısı Viktor Yuşenko'nun yarıştığı seçimleri, Yanukoviç'in kazandığı ilan edilmiştir fakat çoğu Ukraynalı, seçimlerin hileli olduğunu iddia ederek, seçim sonuçlarını protesto etmeye başlamıştır. Tedricen bütün ülkeye yayılan bu protesto dalgası, ülkede Turuncu Devrim'in meydana gelmesine yol açmıştır. Devrim sonucunda, seçimler yenilenmiş ve Yuşenko seçimleri kazanarak Ukrayna'nın yeni başkanı olmuştur. Fakat Ukrayna'daki ekonomik, siyasi sorunlar ve yolsuzluk gibi problemler çözülememiştir. Turuncu devrimin akabinde, Kırım'ın ilhakına

giden süreçte, Ukrayna kendini yeni bir devrim dalgası ile karşı karşıya bulmuştur.

2013'teki bu ikinci devrim ise, Ukrayna'nın Maidan (**Bağımsızlık**) Meydanındaki gösteriler ile başlamıştır. Bu gösterilerin temel nedeni ise, dönemin Ukrayna başkanı Viktor Yanukoviç'in AB ile Ukrayna arasında imzalanması planlanan Serbest Ticaret ve Ortaklık Antlaşmasını imzalamama kararıdır. Yanukoviç'in kararını protesto etmek isteyen ve Ukrayna'yı Batı'ya entegre olarak görmek isteyen Ukraynalılar, Maidan meydanında toplanmış ve protesto düzenlemişlerdir. Protesto esnasında onlarca Ukraynalı hayatını kaybetmiş ve yaralanmıştır. Ukrayna hükümeti, protesto gösterilerini bastırmayı başaramayınca, Başkan Yanukoviç 22 Şubat 2014'te ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır (İmanbeyli, 2014, s. 1). 27 Şubat'ta ise, Rusya'nın yarımada özel kuvvetlerini çıkartması ile Ukrayna-içi bir kriz, bölgesel ve uluslararası bir probleme dönüşmüştür (İmanbeyli, 2014). 16 Mart'ta ise Kırım'da Rus özel kuvvetlerinin gözetiminde bir referandum gerçekleştirilmiştir. Referandum sonucunda Kırım'daki çoğunluğun Rusya'ya katılma lehine oyladığı ilan edilmiştir ve hemen akabinde, Kremlin, Kırım'ın Rusya'ya katıldığını ilan etmiştir.

Toparlamak gerekirse, referanduma rağmen, bugün devletlerin büyük bir çoğunluğu Kırım'ı Rusya'nın bir parçası olarak tanımamaktadır. AB ve ABD ise, Kırım'ı ilhaki nedeniyle Rusya'ya yaptırımlar uygulamaktadır. Fakat bütün bu hamleler, Rusya'yı kararından döndürmeye yetmemektedir. Bu nedenle, Rusya'nın ilhak kararının arkasında yatan nedenleri anlamak, bugün devam eden çatışmaları anlamak için önemli bir zemin oluşturmaktadır. Çünkü Ukrayna ile Rusya arasındaki çatışma, Kırım ilhak edildiği halde, çözülmüş değildir. Makalenin bir sonraki kısmı, neoklasik realist teorinin sunmuş olduğu teorik çerçeveden faydalanarak, Rusya'nın ilhak kararını kapsamlı bir şekilde analiz edecektir.

3) Neoklasik Realist Perspektif Üzerinden Kırım'ın İlhakının Analizi

Neoklasik realizm **yapı** kavramını merkezde tutmakla birlikte, devletlerin dış politika tercihlerini açıklarken **yapanı** da analize dâhil etmektedir (Çakırca, 2021, s. 234). Bu bağlamda teorinin sunmuş olduğu çerçeve doğrultusunda, devletlerin dış politika kararlarının şekillenmesinde sistemsel baskıların etkili olduğu görüşü ile analize başlamaktadır. Yani bağımsız değişken, sistemsel uyarandır. Genel olarak Batı'nın, özel olarak ise NATO'nun ve AB'nin, Rusya'nın **etki alanı** olarak gördüğü eski Sovyet ülkelerine doğru uyguladığı yayılmacılık politikaları, sistemsel uyarandır. Çünkü Rusya

açısından Ukrayna'nın veya diğer eski Sovyet ülkelerinin Batı'ya entegre olması demek, ciddi bir güvenlik sorunu anlamına gelmektedir. Neoklasik realizm de dış politikayı öncelikli olarak güvenlik temelli ele aldığı için, Batı'nın yayılmacı politikaları, Rusya-Ukrayna ilişkilerini analiz etmek açısından bir sistemsel uyarı olarak ele alınabilir.

Kiraz'ın (2020, s. 67) da belirttiği gibi, "...dış politika davranışlarının esasında uluslararası sistem kaynaklı sinyallerin (bağımsız değişken) yerel dinamikler (ara değişkenler) aracılığıyla çıktıya (bağımlı değişken) dönüştürüldüğü bir süreç ortaya çıkmaktadır". İlk ara değişken olan lider imajında önemli olan, liderin tehdit algılarıdır. Çünkü, bu tehdit algılarına ve imajlarına bağlı olarak liderler, uluslararası zorluklara ve fırsatlara farklı tepkiler verirler (Ripsman vd., 2016, s. 61). Putin'in tehdit algılarını şekillendiren en önemli unsur, eski Sovyet ülkelerinde gerçekleşen renkli devrimlerdir. Çünkü ona göre Rusya, eski Sovyet ülkelerindeki etkisini ve kontrolünü sürdüremezse, büyük güç veya bölgesel bir güç olma ihtimali yoktur (Sergunin, 2016, s. 157).

Gürcistan'da 2003'te yaşanan Gül Devrimi, Ukrayna'daki 2004 Turuncu Devrim, Kırgızistan'da 2005'teki Lale Devrimi ve 2014'te Ukrayna'daki ikinci devrim dalgası, Maidan Devrimi, Rusya'nın endişelerini giderek arttırmıştır. Buna ilaveten, Putin'in başkanlıktaki üçüncü dönemi, büyük şehirlerdeki kitlesel gösteriler ile başlamıştır. Bu gösterilerin arkasındaki neden, parlamento seçimlerinin hileli olduğu iddiasıydı. Fakat Kremlin protestoların renkli devrime dönüşme ihtimalinden korkmuştur (Meister, 2019, s. 77). Çünkü Putin, bu gösterilerin dış etkiler nedeniyle gerçekleştiğine inanmaktaydı (Hill, 2016, s. 5). Putin'in algıları, ikinci ara değişken olan stratejik kültür ile doğrudan alakalıdır. Nitekim stratejik kültür veya "güvenlik politikası alışkanlıkları" çalışmalarının ana hedefi, devlet davranışlarının arkasında yatan motivasyonları ve nedenleri anlamaktır (Skak, 2016, s. 324). Bu noktada, her devletin stratejik kültürü farklı özelliklere sahip olabilir ve bunun neticesinde, algıları da farklılaşır.

Rus stratejik kültürü, Rusya'nın tarihinden, coğrafyasından, rejiminden, elit inançlarından ve daha birçok başka unsurdan beslenmektedir. Eitelhubert'e (2009) göre, Rus stratejik kültürünün kurucu unsurları şunlardır: i) tarihsel deneyimler ve tehdit algıları; ii) otoriter miras; iii) büyük güç olma isteği; iv) coğrafya. Rusya, tarih boyunca birçok kez ve birçok farklı güç tarafından işgale maruz kalmıştır. Savunulması güç coğrafi sınırları, bu işgalleri tetiklemiştir. Bu nedenle kendisini güvensiz ve korunmasız hissetmektedir. Tarihten ve coğrafyadan gelen bu durumun, Rus stratejik kültüründe

yarattığı karşılığı şudur: Ruslar kendilerini korumak için sınırlarını tampon devletlerle çevrelemek zorundadır (Sinovets, 2016, s. 422). Bu durum, Rusya'nın **yakın çevre** doktrininin öneminin altında yatan nedeni açıklamaya yardımcı olmaktadır. Ukrayna ve Gürcistan gibi ülkelerin, Rus etki alanı içerisinde kalmasını sağlamak, Rusya için hayati bir çıkar ve güvenliği için vazgeçilemez bir unsurdur.

Bu durum aynı zamanda, Rus rejiminin sahip olduğu özgün bir element ile de bağlantılıdır. Rusya otoriter bir rejimdir, fakat diğer otoriter rejimlerin aksine, Kremlin için kamuoyunun rejime karşı tutumu son derece önemlidir (Hale, 2010, s. 35). Özellikle 2012'deki protestolardan sonra, kamuoyunun rejime karşı güveni ve desteği azalmıştır ve Putin'e onay derecesi düşmüştür. Kremlin'in kamuoyu ve onay derecesi kaygısı, üçüncü ara değişken olan devlet-toplum ilişkisi ile bağlantılı olduğunu söylemek mümkündür. Bu ara değişkene göre, özellikle vatandaşların dış politikaya dâhil olup olmadığı, mevcut hükümeti destekleyip desteklemediği ve/veya hükümetten memnun olup olmadıkları önemli unsurlardır. Çünkü özellikle meşru, liberal ve demokratik hükümetler, toplumdan bağımsız dış politika kararları veremezler. Bu noktada, demokratik olmayan bir rejim olan Rus rejimi, toplumdan bağımsız hareket etmesi beklenir fakat gerçekte olan, çoğunlukla, bu değildir. Putin, dış politika kararlarını alırken, halkın onayına ve desteğine ihtiyaç duymaktadır ve nitekim dış politika davranışlarını içerideki desteği artırmak için kullandığını söylemek yanlış olmaz.

Daha önce bahsedilen 2012 protestoları sonucunda Kremlin, Rus rejiminin aslında kırılma noktası olduğunu ve bu nedenle Putin'in halk onayına ihtiyacı olduğunu fark etmiştir. Popülerliğini sürdürmek ve arttırmak için Putin'in beklediği fırsat, Kırım'ın ilhakı ile ayağına gelmiştir. Bu durumda, üçüncü ara değişken olan devlet-toplum ilişkisi, Kırım'ın ilhakında özellikle belirleyici olmuştur. Çünkü Putin'in onay derecesi ve popüleritesi ilhak öncesinde çok düşüktü. Halk onayına ihtiyaç duyan bir lider olarak, bu durum kabul edilemez bir gerçeklikti. 2011 yılında, Putin'e onay derecesi 67 iken, 2013 yılında bu sayı, Putin'in iktidara geldiğinden beri en düşük seviyeye, 61'e inmiştir (Levada Center, t.y.). İlhak sonrasında ise bu sayı 85'e çıkmıştır ve böylece Putin, istediği halk onayına sahip olmayı başarmıştır. Toparlamak gerekirse, Kırım'ın ilhakı uluslararası hukukun açık bir ihlali idi, fakat anket sonuçları göstermektedir ki, Putin'in veya rejiminin prestijini yükseltici bir etkide bulunmuştur.

Son ara değişken ise, devlet yapısı ve iç siyasi kurumlardır. Bu ara değişken ise, hem Rus stratejik

kültüründeki otoriter eğilimler hem de toplum ile ilişkiler ile paraleldir. Çünkü Rusya bir demokrasi olmadığı için, demokratik norm ve değerlere sahip değildir. O halde, demokratik devletler gibi toplum, hükümet, iç kurumlar, bürokrasi gibi unsurlarca sınırlandırılmazlar ve hesap verilebilirlikleri görece daha düşüktür.

Otoriter liderler, hükümet, danışmanlar, bakanlar vb. kurumlar tarafından sınırlandırılmazlar ve böylece, kendi algı ve kararlarına göre davranabilirler. Aslında, otoriter rejimleri toplum da sınırlandıramaz, fakat Rus toplumunun bu konuda bir istisna olduğunu bahsettim. Bu nedenle, toplumu saymazsak, iç kurumların Rus dış politikasını sınırlandırma veya engelleme gibi etkileri söz konusu değildir. Nitekim Rusya'da dış politika kararları devlet başkanı almaktadır ve bu karara dâhil olan kişiler azınlıktadır. Diğer bir ifadeyle, dış politika kararları ya başkan tarafından ya da dar bir grup tarafından alınmaktadır. Bu sebeple, iç kurumlar dış politika karar alımında devlet başkanını sınırlandırmamaktadır.

Kısacası, makalenin bu kısmında gösterildiği üzere, neoklasik realist teori, özellikle Rusya'nın Kırım'ı ilhak kararında son derece kapsamlı ve elverişli bir teorik çerçeve sunmaktadır. İlk olarak sistemsal baskılardan yola çıkan, daha sonra ise bahsedilen dört ara değişkenin etkisi ile şekillenen nihai karar olan Kırım'ın ilhakı bu noktada, analizin bağımlı değişkenidir, ayrıca ilhak bağımsız ve ara değişkenlere bir politika yanıtıdır. Bir sonraki bölüm, Ukrayna ile Rusya arasındaki çatışmanın çözümüne ve çözüm önerilerine odaklanacaktır.

4) Ukrayna'daki Çatışmanın Çözümü

Ukrayna kelime anlamı olarak "sınır bölgesi" demektir ve Rus İmparatorluğunun sınırı olarak tanımlanabilir (Van Zon, 2001, s. 222). Tarih boyunca, Rus liderler Ukrayna'yı Rusya'nın ayrılmaz bir parçası olarak görmüşlerdir ve bugün, çoğu Rus hâlen bu şekilde düşünmektedir (Van Zon, 2001, s. 222). Çünkü Rus tarihinin başladığı yer, Kiev ve çevresine denk gelmektedir. Bu sebeple, Rusya ve Ukrayna tarihi çoğunlukla iç içe geçmiş durumdadır.

Ukrayna ve Rusya'nın iç içe geçmiş köklü tarihlerinde, Kırım'ın kime ait olduğu her zaman için bir problem oluşturmuştur. Çünkü her iki taraf da yarımada üzerinde hâkimiyet iddia etmektedir. Ukrayna, diğer pek çok devlet gibi etnik azınlıklara sahiptir. Ruslar ise bu etnik azınlıklar arasındaki en kalabalık gruptur ve Ukrayna vatandaşlarının

(özellikle ülkenin doğusunda yaşayanların) önemli bir kısmı Rusça konuşmaktadır (Al Jazeera, 2014).

Kırım ise, bu konuda Rusya için avantajlı bir konumda bulunmaktadır. Çünkü Kırım'ın nüfusunun büyük bir çoğunluğunu etnik Ruslar oluşturmaktadır, bu durum ise Rusya'nın elini güçlendirmektedir. Konu ile alakalı hem ilhakin hem de Ukrayna'da devam eden sorunların altında yatan en önemli nedenlerden birisi, Ukrayna'nın kimlik sorunlarıdır. Çoğu Ukraynalının benimseyebileceği bir ulusal kimlik inşa etmek ve bunu sağlamlaştırmak, çatışmanın çözümü için hayati bir öneme sahiptir (Metre, Gienger ve Kuehnast, 2015, s. 5). Ukrayna'nın milli kimliği, üç ana elementten oluşmaktadır: "ulusal devlet, Ukraynaca ve Ukraynalı halkların tarihi" (Van Zon, 2001, s. 225). Kimlik oluşumunda Ukrayna'nın ayırt edici özelliklerini vurgulamak ve Batı ile güçlü bağlar kurarak Rus etkisinden korunmak ve/veya kurtulmak önemli olarak görülmektedir.

Çatışma çözümü üzerinden bakacak olursak, öncelikle çatışmayı kısaca farklı grupların birbiriyle bağdaşmayan amaçların peşinde koşması olarak tanımlayabiliriz (Ramsbotham, Woodhouse ve Miall, 2005, s. 27). Çatışmaları, devletlerarası çatışmalar ve devletlerarası olmayan çatışmalar olarak ikiye ayırmak mümkündür. Devletlerarası olmayan çatışmalar kendi aralarında: Devrim/ideoloji; kimlik/ayrılma ve hibritçi çatışmalar olarak üçe ayrılır (Ramsbotham vd., 2005, s. 64). Ukrayna'nın doğusundaki Donetsk ve Luhansk bölgelerinde devam eden çatışmaları, devletlerarası olmayan ayrılıkçı çatışma olarak tanımlamak mümkündür. Fakat Kırım'ın ilhaki, önceki bölümlerde de bahsedildiği üzere, önce Ukrayna-İçer bir çatışma olarak başlamış, Rusya'nın yarımadaya asker çıkarmasıyla devletlerarası bir boyuta ulaşmıştır.

Rusya, Kırım'da yaşayan etnik Rusları ve Rusça konuşan halkı korumak için Kırım'ı ilhak ettiğini belirtmiş ve böylelikle kararını meşrulaştırmaya çalışmıştır. Çünkü Ukrayna'nın yaşadığı ve çözümleyemediği kimlik sorunları, Rusya'nın etnik Rusları ve Rusça konuşanları korumayı meşru taban olarak sunmasını mümkün kılmıştır. Fakat Kremlin'in bu argümanının uluslararası hukuk'ta meşru bir zemini bulunmamaktadır. Çünkü Ukrayna'da etnik Ruslara ve/veya Rusça konuşan halka karşı işlenen, kanıtlanmış insan hakları ihlali, şiddet, soykırım vb. yaşanmamıştır. O halde, yurtdışında yaşayan azınlıkların, Ukrayna gibi bir egemen devleti parçalamak için yasal bir araç olarak kullanılması, kabul edilemezdir (Pifer, 2016).

Rusya-Ukrayna sorununda çatışmadan çözüme ulaşabilmek için, neoklasik realizmin teorik çerçevesinden yararlanmak gerekmektedir; çünkü Waltz'ın üç imgesi bir arada

düşünülmeden çatışma çözüme ulaştırılmaz. Örneğin, bir çözüm önerisi olarak, uluslararası örgütlerin, AB'nin, ABD'nin, kısaca, uluslararası kamuoyunun sessiz kalmaması önerilebilir. Hem 2008 Gürcistan savaşında hem de 2014 Ukrayna krizinde, gereken tepki verilmemiştir. Yaptırımlar ve kınamalar, Rusya'yı caydırmaya yetmemektedir. Fakat bu durum, Rusya'yı daha saldırgan politikalara itmektedir. Bu sebeple hem iç hem dış dinamikler göz ardı edilirse, çatışma çözümsüzlüğünü koruyacaktır. Neoklasik realizme göre uluslararası sistem, devlet davranışlarını etkileyen esas unsur (bağımsız değişken) olarak kabul edilmektedir fakat dört ara değişkenin ve iç dinamiklerin süzgecinden geçtikten sonra dış politika çıktısı şeklini almaktadır (Çakırca, 2021, ss. 236-237). NATO'nun yayılcı politikaları, sistemsel uyarıcı olarak, çatışmanın çıkış noktası ve esas tetikleyici unsurdur. Bu nedenle, teoriyi göz ardı ederek sunulan çözüm önerilerinin geçerliliğinin olmayacağı söylenebilir.

Teorik çerçeveden devam edilecek olursa, çatışma çözümü için ara değişkenlerin de hesaba katılması gerekmektedir. İç siyasi kurumların Rus dış politikasını kısıtlayamıyor oluşu, otoriter Rus rejimi, lider imajı değişkeninde Putin'in Ukrayna'ya karşı tutumu ve söylemleri, Ukrayna'nın Rus stratejik kültürünün oluşumunda tarihsel ve kültürel bağlamda çok önemli ve kurucu bir yere sahip oluşu gibi içsel/ulusal dinamikler, önem arz etmektedir. Bu bağlamda, sistemsel uyarıcı olarak NATO yayılcılığının bir tehdit olarak görülmemesi için Rusya-Batı ilişkilerinin geliştirilmesi ve iş birliği alanlarının arttırılması gerekmektedir.

Lider imgesi ara değişkeni olarak Putin'in Ukrayna'yı egemen bir devlet olarak algılaması ise, elbette zaman alacaktır. Fakat burada, çatışmayı sözüme ulaştırmada, ara değişkenlerden Rus iç kurumları ve devlet-toplum ilişkisinin etkisi önemlidir. Otoriter Rus rejimi, halk desteği konusunda hassastır. O halde Rus halkının, devletin saldırgan dış politikasını desteklememesi, Rusya-Ukrayna çatışmasını çözüme ulaştırmada kilit bir rol oynayabilir. Ekonomik yaptırımlar ve diğer zorluklara rağmen, Ruslar devletlerini desteklemeye devam etmektedir. Bu iç dinamikler dönüştürülmeden, çatışmanın çözüme ulaşması mümkün gözükmemektedir.

Bu bağlamda, Levada Center'ın yapmış olduğu son anket çalışmasının sonuçları, bu durumun bir kanıtı niteliğindedir. Ukrayna'daki çatışmanın nasıl biteceği sorusuna Aralık 2020'de Rusların çoğunluğu Donbas ve Luhansk'ın, Transdinyester, Güney Osetya ve Abhazya gibi bağımsız devletler olması gerektiğini bildirmişlerdir. Mart 2021'de ise çoğunluk,

çatışmanın uzun yıllarca çözümsüz bir şekilde süreceğini söylemişlerdir. Aynı anket çalışmasının şubat ayındaki verilerinde Rusların sadece %9'u Donbas ve Luhansk'ın, Kırım gibi Rusya Federasyonu'nun bir parçası olacağını belirtmişken, Mart ayının sonunda aynı soru sorulduğunda, bu bölgelerin Rusya'nın bir parçası olacağını söyleyenlerin oranı %19'a yükselmiştir (Levada Center, 2021a). Bu veri göstermektedir ki Ruslar arasında Donbas'ın Rusya'ya dâhil olacağına dair inanç artmaktadır.

Bir başka anket çalışmasında ise Ukrayna'daki çatışmadan kimin sorumlu olduğuna dair bir soru yöneltilmiştir. Bu soruya ise çoğunluk, %48 gibi yüksek bir oranla sorumlunun ABD ve NATO üyeleri olduğunu söylemiştir. Ukrayna'nın doğusundaki ayrılıkçı hareketleri kışkırtanın Rusya olduğunu düşünenlerin oranı sadece %4'tür (Levada Center, 2021b). Bu durumda iç dinamiklerin dönüştürülmesi, çatışmayı çözüme ulaştırma konusunda hayati bir öneme sahip olabilir. Çünkü eğer halk Rusya'nın Ukrayna'ya karşı uyguladığı sert güç politikalarını desteklemez ise, Kremlin'in politikaları değişebilir. Bir başka ifadeyle, çatışma çözümünü sadece dışarıdan değil, Rus iç dinamiklerini de dikkate alarak sağlamak gerekmektedir. Buna ilaveten, veriler esasen propagandanın önemini de göstermektedir. Çünkü bilindiği üzere yanlış haberler ve propaganda, Rusya'nın Kırım'ı ilhak ederken kullandığı yöntemler arasındaydı.

Bu verilerden yola çıkarak, propagandayı hem Ukrayna halkını hem de Rus halkını etkilemesini önlemek çatışma çözümüne bir katkı sağlayabilir. Batılı devletlerin Ukrayna içinde bağımsız medya yapan kuruluşları desteklemesi ve Ukrayna halkının doğru ve yansız bilgi almasını sağlaması gerekmektedir (Metre vd., 2015, s. 6). Böylece, Rus propagandasının önüne geçilebilir.

Sonuç

Bu makale, neoklasik realist teori, çatışma çözümü disiplinine bir katkı sağlayabilir mi sorusunu yanıtlamayı hedeflemiştir. Öncelikle, çatışma çözümünün, realistlerin algıladığı şekilde, her çatışmayı barışçıl şekilde çözmek gibi bir gayesi olmadığını belirtmek gerekir.

Çoğunlukla realistler, çatışma çözümünü gereksiz bulurlar, çünkü onlara göre küçük harflerle uluslararası ilişkiler, zaten bir çatışma alanıdır. Çatışmanın kaçınılmaz olduğunu varsayan realistler, güç kavramına odaklanırlar çünkü güç için mücadelenin, insan doğasında içgüdüsel bulunduğunu varsayarlar. Fakat göz ardı ettikleri nokta şudur, çatışma

çözümü, her çatışmayı çözmek yerine, çatışmaları yönetmek, barışçıl bir forma dönüştürmek ve/veya nihayetinde çözmek için çabalamaktadır. Buradan hareketle, bu çalışmanın bulguları göstermektedir ki, bugün hâlen devam etmekte olan Ukrayna-Rusya arasındaki sorunlarda, ilhak edilmiş olmasına rağmen, Kırım'ın önemli bir rolü vardır.

Neoklasik realist çerçevenin sunduğu kapsamlı çerçeve, analize dâhil edilen ara değişkenler ve analize başlanılan sistemsel baskılar ile 2014'teki ilhakin ardındaki nedenleri iyi anlamak konusunda iyi bir rehber sunmuştur. İlhakı iyi anlamak, çatışma çözümü önerileri sunmak açısından elzem olduğu için, diğer realist akımların aksine, neoklasik realist paradigmanın çatışma çözümüne katkı sağladığını söylemek mümkündür. Bu makalenin savunduğu gibi, neoklasik realizmi çatışma çözümüne eklemek mümkündür ve faydalıdır.

Ukrayna'nın ortasından geçen Dinyeper nehri, ülkeyi adeta etnik olarak da ikiye bölmektedir. Çünkü etnik grupların yerleşim bölgelerine dağılımına bakıldığında, Ukrayna'nın doğusunda etnik Rus azınlığının sayıca fazla olduğu görülmektedir, batısı ise Ukraynalıdır. Yine aynı şekilde, Ukrayna'nın doğusunda Rus dilinin daha baskın olduğunu, Batısında ise Ukraynacanın kullanıldığı söylenebilir. Ülkede paralellik gösteren etno-dilsel bölünme, ileride Rus etkisinin artmasına yol açabilir. Fakat lider imajı, devlet-toplum ilişkisi, stratejik kültürü ve iç unsurlarının yanı sıra, Kırım'daki etnik Rus ve Rusça konuşanların ciddi bir çoğunluk oluşturması ve Rusya-Kırım arasındaki tarihsel bağlar, Ukrayna'nın doğusundaki kadar güçlü değildir. Yani, Kırım'daki Rus ilhaki için elverişli ortam, Ukrayna'nın doğusunda şimdilik yoktur. Bu durumda teorinin sunmuş olduğu çerçeve göz önünde bulundurularak, sistemsem uyarıları merkeze alıp, ara değişkenler ile harmanlayarak analiz etmek, çatışmayı çözüme ulaştırabilir.

Son olarak, bu çalışmadaki örnek olay incelemesi Kırım'ın 2014'teki ilhakıydı ve buradan hareketle, makalenin bulguları neoklasik realizmin çatışma çözümüne eklenebilir olduğunu göstermektedir. Lakin bu argümanın genellenebilir olması açısından, ilerideki çalışmalarda neoklasik realist çerçeve ile daha fazla çatışma analiz edilmeli ve çatışma çözümü literatürüne katkı sunma potansiyeli incelenmelidir.

Kaynakça

- Al Jazeera. (2014). Ülke profili: Ukrayna. Erişim: <http://www.aljazeera.com.tr/ulke-profil/ulke-profil-ukrayna>

- Becker, M. E., Cohen, M. S., Kushi, S. ve McManus, I. P. (2015). Reviving the Russian Empire: The Crimean intervention through a neoclassical realist lens. *European Security*, 25(1), 1-22. doi.org/10.1080/09662839.2015.1084290
- Bukkvoll, T. (2016). Why Putin went to war: Ideology, interests and decision-making in the Russian use of force in Crimea and Donbas. *Contemporary Politics*, 22(3), 267-282. doi.org/10.1080/13569775.2016.1201310
- Çakırca, B. (2021). Neoklasik realizmin “dış politikayı” açıklama gücü. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 231-239.
- Eitelhuber, N. (2009). The Russian bear: Russian strategic culture and what it implies for the West. *Connections: The Quarterly Journal*, 9(1), 1-28. doi.org/10.11610/connections.09.1.01
- Güneş, H. (2021). ABD, Ukrayna üzerinden Avrupa’yı hizaya çekmek istiyor. *Evrensel*. Erişim: <https://www.evrensel.net/haber/430379/doc-dr-hakan-gunes-abd-ukrayna-uzerinden-avrupayi-hizaya-cekerek-istiyor>
- Hale, H. E. (2010). Eurasian polities as hybrid regimes: The case of Putin’s Russia. *Journal of Eurasian Studies*, 1(1), 33-41. doi.org/10.1016/j.euras.2009.11.001
- Hill, F. (2016). Putin: The one-man show the West doesn’t understand. *Bulletin of the Atomic Scientists*, 72(3), 140-144. doi.org/10.1080/00963402.2016.1170361
- İmanbeyli, V. (2014). Ülke-içi krizden uluslararası soruna Ukrayna-Kırım meselesi. *SETA Perspektif*, 36, 1-8.
- Kenez, P. (2006). *A History of the Soviet Union from the beginning to the end*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Kiraz, S. (2020). Bir dış politika yaklaşımı olarak Neoklasik Realizmin incelenmesi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(4), 665-686. doi.org/10.25287/ohuiibf.703693
- Levada Center (t.y.). Putin’s approval rating. Erişim: <https://www.levada.ru/indikatory/>
- Levada Center (2021a). Escalation in Southeast Ukraine. Erişim: <https://www.levada.ru/en/2021/05/19/escalation-in-southeast-ukraine/>
- Levada Center (2021b). Ukraine and Donbas. Erişim: <https://www.levada.ru/en/2021/04/16/ukraine-and-donbas/>
- Mearsheimer, J. J. (2014). Why the Ukraine crisis is the West’s fault. *Foreign Affairs*, 93(5), 1-12.

- Meister, S. (2019). The domestic and foreign policy nexus: Politics, threat perception and Russian security strategy. R. E. Kanet (Ed.). Routledge Handbook of Russian Security. New York: Routledge, 75-85.
- Metre, L. V., Gienger, V. G. ve Kuehnast, K. (2015). The Ukraine-Russia conflict: Signals and scenarios for the broader region. United States Institute of Peace. Erişim: www.usip.org
- Morgenthau, H. J. (1948). Politics among nations: The struggle for power and peace. New York: Alfred A. Knopf.
- Neumann, I. B. ve Heikka, H. (2005). Grand strategy, strategic culture, practice: The social roots of Nordic defence. *Cooperation and Conflict*, 40(1), 5-23. doi.org/10.1177/0010836705049731
- Pifer, S. (2016). Mr. Lavrov, Russia, and the Budapest Memorandum. Brookings. Erişim: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2016/01/28/mr-lavrov->
- Ramsbotham, O., Woodhouse, T. ve Miall, H. (2005). Contemporary Conflict Resolution. Cambridge, UK: Polity Press.
- Rathbun, B. (2008). A rose by any other name: Neoclassical Realism as the logical and necessary extension of Structural Realism. *Security Studies*, 17(2), 294-321. doi.org/10.1080/09636410802098917
- Ripsman, N. M., Taliaferro, J. W. ve Lobell, S. E. (Ed.) (2009). Neoclassical Realism, the state, and foreign policy. New York, NY: Cambridge University Press.
- Ripsman, N. M., Taliaferro, J. W. ve Lobell, S. E. (2016). Neoclassical Realist theory of international politics. New York, NY: Oxford University Press.
- Rose, G. (1998). Review: Neoclassical Realism and theories of foreign policy. *World Politics*, 51(1), 144-172.
- Schweller, R. L. (2004). Unanswered threats: A Neoclassical Realist theory of underbalancing. *International Security*, 29(2), 159-201.
- Sergunin, A. (2016). Explaining Russian foreign policy behaviour: Theory and practice. A. Umland (Ed.). *Soviet and Post-Soviet Politics and Society*. Stuttgart: Ibidem Verlag. ISBN-13: 978-3-8382-6782-1
- Sinovets, P. (2016). From Stalin to Putin: Russian strategic culture in the XXI century, its continuity, and change. *Philosophy Study*, 6(7), 417-423. doi.org/10.17265/2159-5313/2016.07.002
- Skak, M. (2016). Russian strategic culture: The role of today's Chekisty. *Contemporary Politics*, 22(3), 324-341. doi.org/10.1080/13569775.2016.1201317

- Treisman, D. (2016). Why Putin took Crimea. *Foreign Affairs*, 95, 47-54.
- Van Zon, H. (2001). Ethnic conflict and conflict resolution in Ukraine. *Perspectives on European Politics and Society*, 2(2), 221-240. doi.org/10.1080/1570585018458760
- Waltz, K. (1979). *Theory of international politics*. Boston: Addison-Wesley Publishing.
- Wilson, A. (2014). *Ukraine crisis: What it means for the West*. New Haven: Yale University Press.
- Ziegler, C. E. (2009). *The history of Russia*. California: Greenwood Press.

Extended Abstract

The annexation of Crimea can be taken as a turning point in the Russia-Ukraine relations because the event has dragged the Russia-Ukraine relations to an irreversible stage. Even 7 years after the illegal annexation, the conflict between these two states is still not resolved today. This situation indicates that more analysis is needed on the issue.

The importance of this study emerges at this point. In order to understand Russia's Ukraine policies, it is necessary to look at them from a broader perspective. In the International Relations (IR) literature, there are studies that analyse the annexation from the individual, state and system levels. For example, Tor Bukkvol's (2016) individual level-of analysis argues that Putin's desire to increase the degree of approval among Russian citizens and his imperialist character played an important role. According to Daniel Treisman (2016), the importance of Russia's Black Sea Fleet, which is located in Crimea, was the reason. On the other hand, John Mearsheimer (2014) argued that Russia annexed because the Western states attempted to intervene in Russia's so-called **backyard**, which threatened Russia's interests and security.

Keeping the arguments in the literature in mind, an **eclectic** approach is preferred in this study, which brings both internal and external elements to the case. At this point, neoclassical realist theory offers a more comprehensive analysis of the subject as it brings three levels of analysis (individual-state-system) together.

Accordingly, this article explores whether it is possible to articulate the neoclassical realist framework with conflict resolution studies. The two main research questions of the study can be formulated as follows: "Is it possible to articulate the neoclassical realist approach and conflict resolution as opposed to traditional realist approaches? If possible, to what

extent and how can they contribute to each other?” and “Which factors or variables were effective in Russia’s decision to annex Crimea?”.

The article argues that neoclassical realism and conflict resolution literature can make a complementary contribution to each other. It also argues that both internal and external variables from all three levels of analysis were effective in Russia's decision to annex Crimea, and therefore, neoclassical realist theory is more explanatory in analysing the annexation decision. Neoclassical theory starts the analysis from the systemic explanations. Systemic stimuli are the independent variable. Here, the structure of the international system, whether it is hierarchy or anarchy, bipolar, multipolar, or unipolar, is important. Then, the dependent variable of the research is policy responses and outcomes, which means the policies of the states. The theory also provides four intervening variables and evaluate their effects on the dependent and independent variable. The intervening variables are leader images, strategic culture, state-society relations and domestic political institutions (Ripsman et al., 2016). Details about the conceptualisation of the theory and its variables will be explained in the first part of this study.

This study has three main purposes: i) to explain Russia’s decision to annex Crimea with neoclassical realist theory; ii) to analyse the conflict between Russia and Ukraine and iii) to offer potential suggestions for conflict resolution. The article also aims to link neoclassical realism with conflict resolution studies. Related to these aims, the article hopes to make two contributions to the existing literature.

First, methodologically, the study will test theory (neoclassical realism) on a new case (Crimea’s Annexation). Second, this study will examine whether neoclassical realism (contrary to traditional realist approaches) can make any contribution to conflict resolution studies. This is important because realists, in general, find conflict resolution unnecessary as they think that international relations in lowercase is already an area of conflict. Therefore, realists assume that conflict is inevitable. However, what realists ignore is that conflict resolution studies do not try to resolve every conflict. Rather, they strive to manage, transform, and ultimately resolve conflicts if it is possible.

This study consists of four chapters. The first chapter will explain the theoretical framework of the article in detail, which is neoclassical realism. The second chapter will explain the history of Crimea briefly, considering its relations with Russia. The third part is the application of theory to practice. Russia’s

annexation of Crimea will be analysed through the perspective presented by the neoclassical realist framework since it is not possible to present conflict resolution proposals without examining the annexation decision. The fourth chapter will focus on the resolution of the conflict between Ukraine and Russia. Potential solutions will be presented in this part. Lastly, the findings and results of the study will be shared.

---

¹ 01-04 Eylül 2021 tarihlerinde düzenlenen 4. Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Kongresi'nde sunulmuş olan "Çatışma Çözümü ve Neoklasik Realizm: Kırım'ın İlhakı ve Rusya-Ukrayna Çatışmasının Bir Analizi" başlıklı bildirinin makaleye dönüşmüş halidir.